

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

# ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ



ΙΟΥΝΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2023

## 4. Βιβλιοθήκη

**Παρουσίαση συλλογής με θέμα την Ελληνιστική Περίοδο (4ος αι. π.Χ. - 1ος αι. μ.Χ)**

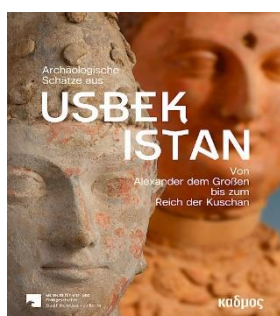
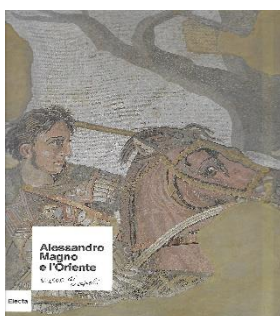
Η βιβλιοθήκη του Μουσείου έχει το προνόμιο να φιλοξενεί την μοναδική συλλογή βιβλίων των σημαντικότερων συγγραφέων διαφόρων γλωσσών, που αφορούν στην **Ιστορία του Ελληνικού Κόσμου και Πολιτισμού της Ανατολής στην Αλεξανδρινή και Ελληνιστική Εποχή.**

Παραχωρήθηκε ως δωρεά από την **Δρ. Ποτίτσα Γρηγοράκου**, Ερευνήτρια της Ιστορίας του ελληνιστικού πολιτισμού της Ανατολής και Καθηγήτρια στο Λαϊκό Πανεπιστήμιο.

Επίσης, εκτός των βιβλίων (550) φιλοξενείται σε ηλεκτρονική μορφή το πλούσιο αρχείο της (16.000 λήμματα) που αφορά στο ίδιο θέμα, αποτελεί σημαντική σελίδα της πολιτισμικής μας ιστορίας και οφείλουμε να το διασώσουμε για τις επόμενες γενιές. Περιέχει επίσης πολλά ψηφιοποιημένα βιβλία, κείμενα Ελλήνων και ξένων καθηγητών, μελέτες Ερευνητών, βίντεο (500) και πολλά αρχεία σε μορφή Power Points, πανεύκολα στην χρήση και συνοπτικά, που αφορούν στις ελληνιστικές πόλεις της Ανατολής, **με πολλές εικόνες** και την πλήρη ιστορία τους.

Επίσης, **μεγάλα Άλμπουμ με εικόνες από τα ωραιότερα ευρήματα και μνημεία του ελληνικού πολιτισμού στην Ανατολή, σαν «Παρθενώνες» στις ερήμους, τα Δελφικά παραγγέλματα στην Ασία, κ.ά..**

Πρέπει οι Έλληνες να γνωρίσουν την σημαντική αυτή σελίδα της ιστορίας μας, άγνωστη στην Ελλάδα, γιατί οι ανασκαφές στην Ασία είναι όλες ξένων αρχαιολόγων των ξένων Πανεπιστημίων..



Οι πρόσφατες Εκθέσεις, στη Νάπολη, στο Παρίσι-Λούβρο, τώρα στο Βερολίνο, από Ιανουάριο στο Λονδίνο, με θέμα «Μ. Αλέξανδρος στην Ανατολή» και «Οι θησαυροί του Ουζμπεκιστάν από τον Μ. Αλέξανδρο στο βασίλειο των Κουσάν», όπως και πολλές προγενέστερες εκθέσεις σε μεγάλα μουσεία του κόσμου (όχι στην Ελλάδα), παρουσιάζουν τα ευρήματα των ξένων ανασκαφών στην Ανατολή.

Είναι σωζόμενα έργα τέχνης των Ελληνικών πόλεων στην Ανατολή, αλλά και των ντόπιων λαών που υιοθέτησαν στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού και τα καλλιέργησαν για αιώνες μετά την αποχώρηση των Ελλήνων. Οι εκθέσεις αυτές έχουν μεγάλη επισκεψιμότητα, τόσο που η **πόλη του Βερολίνου αποφάσισε να οργανώσει Σεμινάρια και διαλέξεις για το ευρύ κοινό που ενδιαφέρεται για την σημαντική αυτή σελίδα της Ιστορίας του ελληνικού πολιτισμού στην Ανατολή.**

Είναι η κληρονομιά του Μ. Αλεξάνδρου και των Διαδόχων, που χάρη στις πολλές ελληνικές πόλεις που ίδρυσαν από την Μ. Ανατολή έως την Ινδία, κατέστησαν τα ελληνικά γλώσσα οικουμενική για πολλούς αιώνες.

Στο Αρχείο Π. Γρηγοράκου, εκτός από τα βιβλία των ξένων αρχαιολόγων και οι φωτογραφίες όλων των ευρημάτων, υπάρχουν και οι **Κατάλογοι των διαφόρων Μουσείων όλων των Εκθέσεων που έχουν γίνει ως τώρα, με το θέμα αυτό.**  
(Πολεμικό Μουσείο-Βιβλιοθήκη, Είσοδος ελεύθερη, Καθημερινές ώρα 9-2 μμ.)

=====

### **Συνοπτική παρουσίαση του θέματος**

Ο Αλέξανδρος υλοποίησε το στρατηγικό σχέδιο του Φιλίππου να απελευθερώσει τις ελληνικές αποικίες στα παράλια της Μ. Ασίας, ελληνικές πόλεις-κράτη από τον 6<sup>ο</sup> -7<sup>ο</sup> αι. π.Χ., ώστε να **δημιουργήσει ανάσχεση και απομάκρυνση των Περσών από το Αιγαίο ζωτικό χώρο του ελληνισμού από την πιο μακρινή αρχαιότητα, στον οποίο οι Πέρσες είχαν εγκαταστήσει τότε (337-336 π.Χ.) μεγάλη πολεμική ναυτική δύναμη.**

Οι νίκες του στις τρεις μεγάλες επίσημες μάχες απέναντι στον πολυάριθμο στρατό του Δαρείου, του χάρισαν την Περσική Αυτοκρατορία στην Ασία. Η επίδραση του Αλεξάνδρου και των Ελλήνων στην Ανατολή άλλαξε πολιτικά και πολιτισμικά τον τότε κόσμο. Οι Αλεξανδρινοί χρόνοι αποτελούν το τέλος της κλασικής αρχαιότητας και την απαρχή της περιόδου της Ιστορίας, με όνομα Ελληνιστική (4<sup>ος</sup> αι. π.Χ.–1<sup>ος</sup> αι. μ.Χ.).

Η έλευση του Αλεξάνδρου και των Ελλήνων στην Ανατολή, κυρίως από το 330 π.Χ. και μετά, άλλαξε την γεωπολιτική και πολιτισμική μορφή του τότε κόσμου της Ανατολής. Την αυτοκρατορία του (26 χώρες, από τα Β. Βαλκάνια έως τα όρια της Κίνας και των Ιμαλαίων, 5.200.000 τ.χλμ.) διαδέχτηκαν τα ελληνιστικά βασίλεια (300 π.Χ.), από την Αίγυπτο έως τα όρια της Κίνας και η Ασία έγινε διάσπαρτη με ελληνικές πόλεις που συμπλήρωσαν τις 70 Αλεξάνδρειες σύμφωνα με τον Πλούταρχο.

Η επικοινωνία Ανατολής και Δύσης δημιούργησε έντονες εμπορικές και πολιτισμικές ανταλλαγές φέρνοντας σε επαφή τους δύο κόσμους και διαμορφώνοντας κοινωνίες πολύ-πολιτισμικές. Η ελληνική γλώσσα έγινε οικουμενική και αποτέλεσε δίαυλο εξάπλωσης του ελληνικού πολιτισμού. Πολλά στοιχεία του υιοθετήθηκαν από τους εντόπιους λαούς και διατηρήθηκαν στις τέχνες και θρύλους της Ασίας.

Δημιουργήθηκαν δύο σημαντικοί πυρήνες, η Εγγύς Ανατολή με άξονα τις πόλεις Αλεξάνδρεια Αιγύπτου - Δαμασκό – Αντιόχεια, Ήφesus... βασίλεια Πτολεμαίων και Σελευκιδών και η Κεντρική Ασία με τα ελληνιστικά βασίλεια, το Ελληνό-Βακτριανό και το Ινδο-Ελληνικό (330 π.Χ. - 10 μ.Χ.).

Η Αλεξάνδρεια, στο βασίλειο των Πτολεμαίων (330 π.Χ.), ήταν το σημαντικότερο λιμάνι του τότε κόσμου, κόμβος τριών Ηπείρων, πόλη πλούτου και χλιδής αλλά και έντονης πνευματικής ζωής. Έγινε φάρος του ελληνικού πολιτισμού με την μεγάλη Βιβλιοθήκη, κέντρο πανανθρώπινης γνώσης και πρώτο Πανεπιστήμιο του κόσμου. Οι σοφοί από όλη την ελληνική επικράτεια δημιούργησαν εκεί τις βάσεις όλων των επιστημών και της Τεχνολογίας, που διδασκόμαστε ακόμα σήμερα στα Πανεπιστήμια.

Ο Συρακούσιος Αρχιμήδης στην Φυσική, ο Ευκλείδης στην Γεωμετρία, Αρίσταρχος ο Σάμιος, ο Ερατοσθένης ο Κρηναίος, ο Εύδοξος ο Κνίδιος στην Αστρονομία, ο Ηρόφιλος στην Ιατρική, ο Κτησίβιος, ο Ήρων ο Αλεξανδρεύς και ο Φίλων του Βυζαντίου στην Τεχνολογία, κ.λπ. Κοσμογονία Επιστημών και Φιλοσοφίας με τελευταία την Υπατία στον 5<sup>ο</sup> αι. μ.Χ., το τέλος της αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας. Η πόλη επηρέασε όλον τον ελληνιστικό κόσμο και τη Ρώμη η οποία υιοθέτησε πλείστα όσα στοιχεία της ελληνικής τέχνης, γλυπτική, ζωγραφική, ψηφιδωτά με θέματα της ελληνικής Μυθολογίας.

Ο κοίλος άξονας της Αν. Μεσογείου, που ξεκινά από την Κυρήνη-Κυρηναϊκή (Λιβύη) (ελληνικές αποικίες από την μακρινή αρχαιότητα), συνεχίζει στην Αλεξάνδρεια (331 π.Χ.), περιλαμβάνει την

Δαμασκό, απόλυτα εξελληνισμένη, φτάνει στην Αντιόχεια (300 π.Χ.), σημαντικό κέντρο εμπορίου, πλούτου και τεχνών, στην Πέργαμο, κέντρο Τέχνης και εκλεπτυσμένης ζωής και συνεχίζει με τις ελληνικές αποικίες της Μ. Ασίας (6<sup>ου</sup> -7<sup>ου</sup> αι.). Άξονας αμιγώς ελληνικού πολιτισμού και ελληνικής γλώσσας. Στον χώρο αυτόν ήλθαν οι Ρωμαίοι το 64 π.Χ. και διατήρησαν την ελληνοφωνία του χώρου, που ήταν έντονη, ιδίως στις πόλεις. Οι ντόπιοι κάτοικοι, Αραμαίοι ως επί το πλείστον, κρατούσαν τον πολιτισμό και τη γλώσσα τους, όμως τα ελληνικά ήταν η βασική επίσημη γλώσσα επικοινωνίας. Άλλοι όμως εξελληνίστηκαν χάρη στα ελληνικά σχολεία. Στον άξονα αυτόν δημιουργήθηκε η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία της Ανατολής που ονομάστηκε αργότερα Βυζάντιο και κράτησε επίσης την ελληνοφωνία του χώρου. Οι Άραβες ήλθαν στον χώρο το 640 και μέχρι να εξαραβίσουν κατοίκους και Δημόσια Διοίκηση κράτησαν τα ελληνικά ως επίσημη γλώσσα επικοινωνίας μέχρι τέλους του 7ου αι. (*Νόμος Walid, Καθ. Mostafa El Abbadi*). Σχεδόν 10 αιώνες ελληνοφωνία για την περιοχή!

Ο πυρήνας της Κ. Ασίας με τα ελληνιστικά βασίλεια κράτησε την ελληνική διοίκηση τρεις αιώνες. Βασίλειο των Σελευκιδών έως το 250 π.Χ., μετά ανεξάρτητο βασίλειο της Βακτριανής έως το 140 π.Χ. Πολλές οι ελληνικές πόλεις στον χάρτη, ορισμένες γνωστές, ενώ άλλες δεν εντοπίστηκαν. Ορισμένες ήταν απλά φρούρια, ενώ άλλες βρίσκονταν σε σημαντικούς εμπορικούς κόμβους και έγιναν κοσμοπολίτισσες και εντυπωσιακές. Γοήτευσαν τοπικούς λαούς που υιοθέτησαν στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού και τέχνης μέσα στις δικές τους τέχνες.

Τέτοια πόλη ήταν η Αϊ Χανούμ στο Β. Αφγανιστάν, που ανασκάφτηκε από την Γαλλική Αποστολή (1965-1977) (*Paul Bernard*) και βρέθηκε ως είχε, ώστε να γνωρίσουμε ΠΩΣ ήταν αυτές οι ελληνιστικές πόλεις της Ανατολής, με ελληνικά και τοπικά στοιχεία, με Έλληνες και εντόπιους κατοίκους.

Μετά την κατάληψη των ελληνιστικών βασιλείων από τους Κουσάνους οι Έλληνες μετακινήθηκαν προς την Ινδία, στο Ινδό-ελληνικό βασίλειο, έως το 10 ή 30 μ.Χ. με σταδιακή ινδοποίηση. Στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού και τέχνης υιοθετήθηκαν από τους Κουσάνους και πέρασαν στην Βουδιστική τέχνη Γανδάρα (π.χ. ο σύντροφος του Βούδα Βαζραπάνι με μορφή Ηρακλέους) και ταξίδεψαν έως την Άπω Ανατολή για πολλούς αιώνες.

Στη Δ. Κίνα σε βουδιστικούς ναούς εμφανίζονται μορφές με δυτικά χαρακτηριστικά και στοιχεία ελληνικής μυθολογίας, όπως ο φτερωτός λέων ή «άγγελοι» με φτερά, κ.ά..στοιχεία που πήγαν στην Δ. Κίνα με την βουδιστική τέχνη Γανδάρα. Πηγαίνοντας πιο μακριά, στην Ιαπωνία, η μορφή του Ηρακλή περνά από τα νομίσματα των Ελλήνων βασιλέων της Βακτριανής στον Προστάτη του Βούδα Βαζραπάνι που κρατά το βάζρα, δηλ. τον κεραυνό, αντί για το ρόπαλο. Φτάνοντας στην Ιαπωνία παίρνει την μορφή Ιάπωνα Πολεμιστή Μιο και γίνεται η θεότητα Σοκονγκούζιν, προστάτης του Βούδα.

Το σύνολο του ανωτέρω υλικού είναι διαθέσιμο σε κάθε Έλληνα και ξένο πολίτη που θα ήθελε να ανακαλύψει ή εξερευνήσει την σημαντική αυτή σελίδα του πολιτισμού μας.

(*Πολεμικό Μουσείο-Βιβλιοθήκη, Είσοδος ελεύθερη, Καθημερινές ώρα 9-2 μμ.*)

Από το κείμενο του Δελτίου Τύπου της εκδήλωσης των Εγκαινίων (10-06-2022).

=====